

aquestes darreres representen, si més no en gran part, la variant regional de la *l*, molt probablement de timbre menys lateral, que va donar posteriorment *ï* (avui comuna en els balears i a les conques dels rius Ter i Llobregat, menys a Barcelona i la seva comarca):⁶ *oveïles* en el text del S. XII citat a l'inici;⁷ «nul hom --- no faça prida d'egues --- entró a mig ayn, ni de bous --- ne d'ovelyes ni de moltons» (*Usatges de Barcelona*);⁸ *oueylla* en *Eximplis Mir.* II, 350 etc. En alguns textos apareix escrit ja amb la grafia *y*: «que ne gun carnicer --- no gos uendre, ne tenir al mael maior, ne al mael de la mar, *oueya*, ne truaia» (doc. de 1310 de Barcelona, *BABL* XI, 306); també en un doc. del S. XIII que cita *AlcM* d'*AnIEC* I, 305.

Avui dia una pronúncia amb *ay-* o *ay-* és molt estesa en el parlar de moltes regions: *aybéla* a Cardós i Vall Ferrera (veg. n. 4) i fou registrat per JCoromines (1959) també a Braní (Vall d'Assua); es dona segons la transcripció d'*AlcM* a gran part del cat. occid. (Urgell, Lleida, Balaguer, Tremp, Sort, Pont de S., Fraga, Tort. etc.) i a les Balears: *aybèja* a Mall.⁹ i Eiv., *ayvèja* i *uvèja* a Men. En molts llocs *ayb-* o *ayv-* o *ube-* es redueixen a *ue-* o *we-*: JCoromines va registrar a Vallespir al costat d'*ubélas* (així a Menera, 1959) *uélas*, *una wéla* a Montferrer i Arles (on hi ha també el Carrer de *la wéla*);¹⁰ i a Lluçà i Sta. Eulàlia amb è oberta: *wélas* (1964);¹¹ *lex uéles* a Saünc (Alta Ribag., 1965), *gwéles* a Les Pauils (id.);¹² *wéla* a Setcases (Vall de Camprodon, 1936) i a Boadella (Emp.); en el domini valencià va anotar: *una wéla* a Benimantell (Vall de Guad., 1963) i el nom de lloc, *Alt de la wéla*, a Muro (Alcoi), però a Simat: *boérgos* i *ovéles* (1962).

A l'Emp. predomina la forma *avolla*, pronunciada *abója* o *bója*; *DAG*. s. v. *avoya* la dona a St. Joan de Palamós i Llambilles; *AlcM* I s. v. *aboya* la recull a Llofriu, St. Feliu de G., Caldes de Mal., i JCoromines va anotar amb è oberta *abójas* a Calonge (B. Emp.); *alguná bója* a Sta. Pau (1934); és discutible que d'aquí vingui el nom de lloc *La Bolleria* en el terme de Torroella de M. (B. Emp.), que es pronuncia *la bujaría*; un altre nom de lloc, *kuá da bója*, es troba entre Monells i St. Sadurní de l'Heura (JCoromines, 1964). Aquesta forma fou usada per PBertrana en *Proses Bàrbares*, on aquest escriptor posa en boca d'una dona de pagès: «si al menys les collites fossin passadores --- y la riera no'ls malmenés l'hortet, y no's follessin les *aboies* y l'aviram no tingúes pesta» (p. 94). I era forma antiga, que apareix en un doc. del S. XIII «--- bous, *auoyes*, àsens ---» (*AIEC* I, 315) i en les *Ordinacions* de Castelló d'Empúries (mj. S. XIV): «tot hom qui --- masés [=mesés] --- bou o vaca o euga o *avoyla* o moltó --- en loch que fos malafeta, pagaria III sols» (RLR XV, 40), però hi ha també *ovelye* en el mateix text.

Amb el mateix vocalisme figura *aolbas* en un doc. de 1554 en gascó jaccetà (vist per JCoromines a Canfranc, 1966), i es troben exemples gascons molt més antics en *Cart. Ossau*: *aolhe* i *aoelhe* en un doc. de 1187-1225 (p. 40.28 i 42.15), *aolhe* en doc. de 1243 (p. 45.20), *aolhes* en doc. de 1279, ms. B, com a variant d'*oelbes* (p. 61.14, n. 10). En un altre document

gascó de 1406 inclòs en *LVBenac* apareix *olbas* al costat d'*ouelles* (p. 102), i a més *aelhe* i *ouelhade*. Notem que les formes occitanes modernes que ens dona Mistral, s. v. *aelho* [com *aulho*, *aoulho*, *agoulho* (bord.); *oulho*, *alho* (gascó), *uelho*, *oulho*, *agouelho* (lang., perig.) etc.], són continuacions de les formes antigues com *oelba*, *olba*, *aolba*; notem a més *agouille* «brèbis» (Moureau, *La Teste*) i *aouillo* que dona Métiévier (*Agr. des Landes*, p. 711). El cat. *aboya* s'ha explicat per una base *OVUCULA amb canvi de sufix per *AlcM* (I, s. v. *aboya* i també s. v. *ovella*, VIII, 85); igualment Ronjat II, 119, remunta l'oc. *olba* a la mateixa forma. Notem que *o-ó* > *a-ó* és dissimilació corrent (com *llagosta* < LOCUSTA, *calostre* < COLOSTRUM, *caluix* < COLUICX, *Calonge* < COLONICUM etc.).

DERIV.: *Ovellada* 'ramat format sols per les ovelles de cria i els seus xais' i *ovellar* 'parir (l'ovella)', recollits per JAmades a Ripoll (*BDC* XIX, 178); *ovellada* 'ramat d'ovelles' fou usat per JCarner; notem a més l'oc. ant. *ovelhada* 'tribut que es pagava d'ovelles' (exemples en PSW, s. v.). *Ovellenc*. *Oveller* 'pastor d'ovelles' (*BDC* XIX, 178); oc. ant. *oelher* o *oelhier* (PSW, s. v. *ovelher*). *Ovellot*, en el sentit de 'moltó' el dona JAmades a St. Julià de Lòria, Andorra (*BDC* XIX, 178). *Oví*, *-ina* [«--- consisteix en bestiar *oví* y boví ---», Bosch de la T. (*DAG*.)]. *Ovíds*. *Ovíl* 'pleta' [*ovili* en Lluçà: «Ramon, can Déus volrà que el món sia convertit / adoncs darà los lenguatges per lo Sant Esperit / --- / e aquell convertiment serà per tot lo món sentit / tant, que en un *ovili* seran li hom unit, / lo qual mais no serà en est món departit» (*Desconhort*, v. 342, *NCL* III, 89)]; en temps moderns fou usat per TLllorente], pres del ll. *ovile* id.

¹ Citem de Martín Duque, *Col. Dipl. d'Obarra*, p. 56.7. — ² Citem de Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts*, p. 84.77. — ³ Veg. ara el mapa 100 de l'*Atl. Ling. des Pyr-Or.* d'E. Guiter; però en alguns llocs *ovella* té ús al costat de *feda*: JCoromines va sentir un cop a Mosset (1959) la frase «guarda les *uélas*»; a St. Hipòlit va registrar el nom de lloc *al pu* (=pou) *da lèz uélas*, però com que ja no entenen el seu sentit, molts diuen *al pu da lèz abélas*. — ⁴ *DAG*. indica que és *ovella* des de quatre anys complits; però segons les dades recollides per JCoromines en els pobles de Cardós i Vall Ferrera (1933, 1934) es diu *aybéla* quan l'animal té més d'un any (Estaon), dos anys (Esterrí), a partir de tres anys (Tavascan, Tor). — ⁵ Gual Camarena, *Vocab. Com. Med.*, p. 148.7. — ⁶ És ben sabut que una diferència amb valors diferents de palatalitat, una *l* i *yl*, es varen donar en català antic en els resultats de -c- i de -l-; sobre aquesta qüestió, veg. l'estudi detallat de JCoromines en *EntreDL* I, 29-48. — ⁷ Ens fem càrrec, d'altra banda, que en alguns casos almenys la grafia *yl* o *ly* etc. pogué ser només un intent de representar la palatal normal *l*, per part d'alguns escriptors, sobretot a l'època més moderna. — ⁸ Citem de Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts*, p. 131.62. — ⁹ JCor. té anotada aquesta forma a Sóller (1953); en l'obra del mall. P. d'Alcàntara Pe-